JAMOATCHILIK FIKRINI SHAKLLANTIRISH VA UNGA TA'SIR O'TKAZISH YO'LLARI

O'ZMU IFF Siyosatshunoslik 3-kurs talabasi

Namozova Zarina

Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20488134

Annotatsiya. Ushbu ishda axborotlashuv jarayonining zamonaviy jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati, axborot siyosatining asosiy yo'nalishlari hamda axborot texnologiyalarining siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: axborotlashuv, axborot siyosati, kommunikatsiya, internet, ommaviy axborot vositalari, axborot texnologiyalari, globallashuv, raqamli texnologiyalar, media, axborot xavfsizligi, siyosiy kommunikatsiya, PR texnologiyalar.

Mamlakatimizda mustaqillik yillarida amalga oshirilgan keng ko'lamli siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar natijasida fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish, davlat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni mustahkamlash masalalariga alohida e'tibor qaratildi. Ayniqsa, demokratik tamoyillarni qaror toptirish, siyosiy plyuralizmni rivojlantirish hamda aholining siyosiy faolligini oshirishda siyosiy partiyalarning o'rni va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Siyosiy partiyalar jamiyatdagi turli ijtimoiy qatlamlar manfaatlarini ifodalovchi, fuqarolarning siyosiy irodasini shakllantiruvchi muhim demokratik institut sifatida o'zining siyosiy va ijtimoiy talqin ko'rinishida o'zining siyosiy vaziyatini yuritadi.
Bugungi globallashuv va axborotlashuv davrida siyosiy partiyalar faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan ularning jamoatchilik bilan qanday aloqalar o'rnatayotganiga bog'liqdir. Chunki zamonaviy siyosiy jarayonlarda aholining ishonchini qozonish, elektorat manfaatlarini o'rganish, jamiyatda partiya imijini shakllantirish va siyosiy g'oyalarni keng targ'ib qilishda "Jamoatchilik bilan aloqalar" (Public Relations – PR) texnologiyalarining o'rni beqiyosdir. PR texnologiyalari orqali siyosiy partiyalar o'z faoliyati haqida jamoatchilikni xabardor qiladi, aholining fikr va talablarini o'rganadi, davlat organlari hamda fuqarolik jamiyati institutlari bilan samarali kommunikatsiyani yo'lga qo'yadi. Hozirgi kunda siyosiy partiyalar faoliyatida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, ommaviy axborot vositalari, internet nashrlari, ijtimoiy tarmoqlar hamda elektron platformalar orqali jamoatchilik bilan muntazam aloqani ta'minlash dolzarb masalaga aylangan.

"Jamoatchilik bilan aloqalar" tushunchasi ilk bor XX asr boshlarida AQSHda shakllangan bo'lib, dastlab yirik korporatsiyalar va davlat organlari faoliyatida qo'llanilgan. Keyinchalik esa ushbu texnologiyalar siyosiy partiyalar, saylov kampaniyalari, davlat boshqaruvi hamda xalqaro munosabatlarda keng qo'llanila boshlandi. Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda PR texnologiyalariga turlicha ta'riflar beriladi. Mashhur amerikalik olim Sem Blekning fikriga ko'ra, "Jamoatchilik bilan aloqalar — bu tashkilot va jamoatchilik o'rtasida o'zaro tushunish va ishonchni shakllantirishga qaratilgan faoliyatdir".[1]Ushbu ta'rifdan

[1] Блэк Сэм. Паблик рилейшнз. Что это такое? – Москва: Новости, 1990. – Б. 17.

ko‘rinadiki, PR texnologiyalarining asosiy maqsadi tashkilot va jamiyat o‘rtasida samarali kommunikatsiyani ta’minlashdan iboratdir. Bugungi globallashuv va axborotlashuv jarayonida jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyalari siyosiy kommunikatsiyaning eng muhim vositalaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Chunki zamonaviy siyosiy jarayonlarda axborot eng katta strategik resursga aylangan. Fuqarolarni tezkor, haqqoniy va ishonchli axborot bilan ta’minlash davlat organlari hamda siyosiy institutlar faoliyatining muhim mezonlaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, siyosiy partiyalar faoliyatida PR texnologiyalaridan foydalanish partiyaning siyosiy nufuzi va elektorat bilan munosabatlarini mustahkamlashda katta ahamiyatga ega.

Jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyalarining nazariy asoslari kommunikatsiya nazariyalari bilan chambarchas bog‘liqdir. Kommunikatsiya — bu axborotni bir subyektdan ikkinchi subyektga uzatish jarayoni bo‘lib, siyosiy tizimning muhim tarkibiy elementi hisoblanadi. Mashhur siyosatshunos Garold Lassuell kommunikatsiya jarayonini quyidagicha izohlaydi: “Kim, nimani, qaysi kanal orqali, kimga va qanday ta’sir bilan yetkazmoqda?”[2] Mazkur yondashuv PR texnologiyalarining mohiyatini tushunishda muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi. Siyosiy kommunikatsiya tizimida jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyalari ikki tomonlama axborot almashinuvi tamoyiliga asoslanadi. Ya’ni, bunda nafaqat tashkilotning jamoatchilikka axborot yetkazishi, balki aholining fikr-mulohazalari, ehtiyojlari va talablarini ham o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli PR texnologiyalari demokratik jamiyatlarda ochiqlik, shaffoflik va fuqarolik nazorati tamoyillarining rivojlanishiga xizmat qiladi. Jamoatchilik fikrini shakllantirish; tashkilot imijini yaratish; inqirozli vaziyatlarni boshqarish; aholining siyosiy faolligini oshirish. Mazkur funksiyalar siyosiy partiyalar faoliyatida alohida ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston Respublikasida ham mustaqillik yillarida jamoatchilik bilan aloqalar tizimini rivojlantirishga katta e’tibor qaratildi.[3] Xususan, davlat organlari faoliyatining ochiqligini ta’minlash, fuqarolar bilan muloqotni kuchaytirish hamda axborot erkinligini rivojlantirish borasida muhim islohotlar amalga oshirildi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili” konsepsiyasi ham davlat va jamiyat o‘rtasidagi kommunikatsiyani yangi bosqichga olib chiqdi.[4]Mamlakatimizda siyosiy partiyalar faoliyatida PR texnologiyalaridan foydalanishning huquqiy asoslari O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, “Siyosiy partiyalar to‘g‘risida”gi Qonun, “Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonun hamda “Ommaviy axborot vositalari to‘g‘risida”gi Qonunlarda o‘z ifodasini topgan. Har qanday siyosiy tashkilot faoliyatida turli tanqidlar, nizolar yoki axborot xurujlari yuzaga kelishi mumkin. Ana shunday vaziyatlarda PR xizmatlari tashkilot obro‘sini saqlab qolish va jamoatchilik ishonchini tiklashda muhim rol o‘ynaydi.[5] Hozirgi davrda raqamli texnologiyalar va sun’iy intellekt vositalarining rivojlanishi PR texnologiyalarining yangi shakllarini yuzaga keltirmoqda. Xususan, internet PR, SMM (Social Media Marketing), media monitoring va raqamli kommunikatsiya texnologiyalari siyosiy partiyalar faoliyatining ajralmas qismiga aylanmoqda. Bu esa siyosiy kommunikatsiyaning tezkorligi, interaktivligi va samaradorligini oshirish imkonini bermoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek: “Bugungi tezkor zamonda kim axborotga

[2] Lasswell Harold D. The Structure and Function of Communication in Society. – New York, 1948. – P. 37.

[3] Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008. – B. 112.

[4] Shavkat Mirziyoyev. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2016. – B. 56.

[5] O‘zbekiston Respublikasining “Siyosiy partiyalar to‘g‘risida”gi Qonuni. 1996-yil 26-dekabr.

ega bo‘lsa, u katta imkoniyatga ega bo‘ladi”.[6] Ushbu fikr zamonaviy siyosiy kommunikatsiya tizimida axborotning naqadar muhim strategik resursga aylanganini ko‘rsatadi. Professional PR texnologiyalari esa siyosiy partiyalarga maqsadli auditoriyani aniqlash, targ‘ibot mazmunini shakllantirish va kommunikatsiya vositalaridan unumli foydalanish imkonini beradi. Xulosa qilib aytganda, jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyalari siyosiy partiyalar g‘oyaviy targ‘iboti samaradorligini oshirishning eng muhim vositalaridan biri hisoblanadi. [7]Ular orqali partiyalar jamiyat bilan samarali muloqot o‘rnatadi, o‘z siyosiy dasturlarini keng ommaga yetkazadi, elektorat ishonchini mustahkamlaydi va demokratik jarayonlarning rivojlanishiga xizmat qiladi. [8]Ayniqsa, so‘nggi yillarda siyosiy partiyalarning rasmiy saytlarini modernizatsiya qilish, ularning ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyatini kuchaytirish hamda axborot xizmatlari samaradorligini oshirish borasida muhim ishlar amalga oshirilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan “Davlat organlari xalq uchun xizmat qilishi kerak” tamoyilining ilgari surilishi davlat va jamiyat o‘rtasidagi ochiq muloqotni yangi bosqichga olib chiqdi. [9]Mazkur jarayonda siyosiy partiyalar faoliyatining axborot ochiqligini ta’minlash muhim vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda. Shuningdek, siyosiy partiyalar saytlarida parlamentdagi fraksiyalar faoliyati, deputatlik so‘rovlari, hududiy muammolar va partiya loyihalari haqida ma’lumotlarning joylashtirilishi fuqarolarning siyosiy jarayonlarga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Bu esa siyosiy faollik va fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Kuchli axborot siyosati partiyaning jamiyatdagi obro‘-e’tiborini oshiradi, elektorat ishonchini mustahkamlaydi hamda siyosiy jarayonlarda faol ishtirok etishiga yordam beradi.

XULOSA

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida siyosiy partiyalar faoliyatini samarali tashkil etish, ularning jamiyat bilan ochiq va tizimli muloqotini yo‘lga qo‘yish demokratik taraqqiyotning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, davlat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro ishonchni mustahkamlash hamda aholining siyosiy faolligini oshirishda jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyalarining o‘rni tobora ortib bormoqda. Mazkur bitiruv malakaviy ishida siyosiy partiyalar faoliyatida jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyalarining nazariy-uslubiy asoslari, ularning siyosiy targ‘ibotdagi o‘rni, partiyalar faoliyatida axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish masalalari hamda zamonaviy PR texnologiyalarining istiqbollari atroflicha tahlil qilindi. Tadqiqot davomida jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyalari siyosiy kommunikatsiyaning muhim tarkibiy qismi ekanligi aniqlandi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, siyosiy partiyalar faoliyatida jamoatchilik bilan aloqalar texnologiyalaridan samarali foydalanish demokratik jamiyat qurishning muhim omillaridan biridir. Zamonaviy axborot makonida siyosiy partiyalar faoliyatining muvaffaqiyati ko‘p jihatdan ularning kommunikatsiya texnologiyalarini qay darajada samarali qo‘llay olishiga bog‘liqdir. Shu sababli siyosiy partiyalar faoliyatida PR texnologiyalarini takomillashtirish, axborot siyosatini kuchaytirish va fuqarolar bilan ochiq muloqotni rivojlantirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

---

[6] Shavkat Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – B. 218.

[7] O‘zbekiston Respublikasining “Ommaviy axborot vositalari to‘g‘risida”gi Qonuni. 2007-yil yangi tahrir.

[8] Grunig James E., Hunt Todd. Managing Public Relations. – New York: Holt, Rinehart and Winston, 1984. – P. 43.

[9] Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. – Москва: Рефл-бук, 2006. – С. 96.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2016. – 56 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 48 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 488 b.
4. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. 1-jild. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 592 b.
5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021. – 464 b.
6. Mirziyoyev Sh.M. Oliy Majlisga Murojaatnoma. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2020. – 104 b.

II. O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov asarlari

7. Karimov I.A. O‘zbekiston XXI asr bo‘sag‘asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 1997. – 326 b.
8. Karimov I.A. Vatan sajdagoh kabi muqaddasdir. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 1996. – 278 b.
9. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: “Ma’naviyat”, 2008. – 176 b.
10. Karimov I.A. O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2011. – 440 b.
11. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2023. – 80 b.
12. O‘zbekiston Respublikasining “Siyosiy partiyalar to‘g‘risida”gi Qonuni // O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 1997. – №2.
13. Mamatov A. Siyosiy kommunikatsiya va media texnologiyalar. – Toshkent: “Universitet”, 2020. – 232 b.
14. Ahmedov Q. Fuqarolik jamiyati nazariyasi. – Toshkent: “Tafakkur”, 2019. – 254b
15. Yo‘ldoshev S. Demokratik jamiyat asoslari. – Toshkent: “O‘qituvchi”, 2018. – 287 b.